

Wolność słowa a mowa nienawiści

Zgodnie z 19 Artykułem Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka każdy ma prawo wolności opinii i wyrażania jej. Prawo to obejmuje swobodę posiadania niezależnej opinii, poszukiwania, otrzymywania i rozpowszechniania informacji i poglądów wszelkimi środkami, bez względu na granice.

Jednak gdzie w takim razie przebiega granica między wolnością słowa a mową nienawiści? Wyznaczenie jej nie jest ani proste, ani jednoznaczne. Z jednej strony powinniśmy mieć prawo swobodnego wyrażania opinii, z drugiej, nasze opinie nie powinny krzywdzić innych osób. Tym istotniejsze jest dyskusowanie z młodzieżą, stawianie pytań, inspirowanie do refleksji.

Grupa docelowa:
Młodzież 15 -18 lat

Czas trwania:
90 minut

Cele warsztatu:

- wprowadzenie i omówienie pojęć wolność słowa i mowa nienawiści
- budowanie umiejętności dyskusowania i wyrażania własnej opinii na temat granicy między wolnością słowa a mową nienawiści.
- budowanie umiejętności identyfikacji przyczyn i skutków mowy nienawiści
- rozwijanie umiejętność analizy tekstów prasowych pod kątem mowy nienawiści
- budowanie umiejętności reagowania na mowę nienawiści w mediach

Jedna z aktywności tego warsztatu (Skala- mowa nienawiści a wolność słowa) wymaga sporej przestrzeni, w której młodzież będzie mogła się swobodnie przemieszczać. Jeśli nie mamy dostępu do auli czy inne pustej sali, usuńmy po prostu stoliki i krzesła ze środka klasy, a podczas kolejnych aktywności ustawmy krzesła w kręgu – zmniejszy to dystans między uczniami i uczennicami a prowadzącymi warsztaty.

Wolność słowa a mowa nienawiści

1. Energizer (5-10 minut)

Każdy warsztat warto rozpocząć w dynamiczny sposób. Zależnie od rodzaju zabawy możemy dodać młodzieży energii, pomoże im się skoncentrować lub wzajemnie poznać. Rozpoczęcie zajęć za pomocą zabawy będziesz również jasnym sygnałem, że nie czeka nas zwykła, „nudna” lekcja.

2. Skala - mowa nienawiści a wolność słowa (25-30 minut)

Najpierw ustalamy skalę – po jednej stronie sali kładziemy karteczkę z numerem 10, po drugiej stronie z numerem 0, a w połowie karteczkę z numerem 5. Czytamy różne stwierdzenia związane z mową nienawiści i wolnością słowa i prosimy uczniów aby stanęli w odpowiedniej części Sali, w zależności od tego, jak bardzo zgadzają się z usłyszanym stwierdzeniem. 10 oznacza że całkowicie się zgadzają, a 0, że całkowicie się nie zgadzają. Można stawać również w różnych miejscach pomiędzy tymi skrajnymi punktami. Po każdym stwierdzeniu prosimy wybrane osoby, aby uzasadniły dlaczego stoją w danym miejscu. Słuchajmy opinii z różnych stron sali, zadawajmy pytania dodatkowe, naprowadzające, zachęcajmy wszystkie osoby do wyrażenia opinii, tak by dyskusja nie została zdominowana przez kilka jednostek.

Przykładowe stwierdzenia:

1. *Artykuł Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, który mówi, że "Każdy ma prawo do wolności opinii i wyrażania jej" daje nam pozwolenie na mówienie cokolwiek chcemy bez obawy, że zostaniemy za to ukarani.*
2. *Nie istnieje coś takiego jak absolutna wolność słowa*
3. *Prawo dot. karania za mowę nienawiści powinno zostać zaostrzone.*
4. *Sposób na zwalczanie nienawistnych wypowiedzi to dyskusowanie, argumentowanie i przekonywanie, a nie próby ich uciszania czy ignorowania.*
5. *Każde ograniczenie wolności słowa jest cenzurą.*
6. *Potrzebujemy międzynarodowych przepisów zwalczających mowę nienawiści zwłaszcza w mediach społecznościowych.*
7. *Poprawność polityczna zabija różnorodność poglądów na świecie.*

Wolność słowa a mowa nienawiści

3. Podsumowanie – czym jest mowa nienawiści, czym jest wolność słowa (5-10 minut)

W ramach podsumowania prezentujemy definicję mowy nienawiści oraz artykuł z powszechnej Deklaracji Praw Człowieka dot. wolności słowa. Podkreślamy, że wyznaczenie linii, gdzie przebiega granica między wolnością słowa a mową nienawiści jest bardzo skomplikowana. Z jednej strony w wielu krajach dziennikarze i dziennikarki są narażeni na prześladowania, więzienie lub nawet śmierć za próby wolnego wyrażania opinii, z drugiej w wolnych mediach jest bardzo dużo nienawistnych artykułów, które mogą prowadzić do dyskryminacji, przestępstw z nienawiści czy samobójstw.

4. Drzewo mowy nienawiści (15 minut)

Dzielimy młodzież na 4-6 osobowe grupy i każdej z nich dajemy dużą kartkę papieru (najlepiej z flipcharta) oraz mazaki. Prosimy, aby każda grupa narysowała na kartce duże drzewo z korzeniami oraz z gałęziami i owocami. Następnie prosimy, aby wspólnie zastanowili się i w korzeniach napisali możliwe przyczyny mowy nienawiści w mediach, natomiast przy gałęziach i owocach jej możliwe konsekwencje. Po skończeniu każda grupa prezentuje swoje drzewo.

Następnie na przykładzie jednego z drzew pokazujemy, że przyczyny i skutki mowy nienawiści mogą tworzyć zamknięte koło - opadające owoce trafiają na podatny grunt i tak tworzone są kolejne komunikaty/akty pełne nienawiści – tworzy się spirala mowy nienawiści.

5. Mowa nienawiści w mediach – lektura artykułów prasowych (20 minut)

Rozdajemy młodzieży kopię artykułu, w którym można zidentyfikować mowę nienawiści. Możecie wybrać dowolny materiał prasowy, w którym można zidentyfikować elementy mowy nienawiści, my proponujemy artykuł z „[Gazety Wrocławskiej](#)” dotyczący społeczności romskiej. Romowie to grupa, wobec której akty dyskryminacji i nienawiści są niebezpieczne znormalizowane przez społeczeństwo i taki artykuł może wydawać się „obiektywny” – tym bardziej jest ważna dyskusja na jego temat i analiza, dlaczego to mowa nienawiści. Po lekturze dyskutujemy na forum – jakie elementy wskazują na mowę nienawiści, jaki język jest używany w artykule, komu oddany jest głos, jakie mogą być konsekwencje umieszczania tego typu materiałów w prasie.

6. Jak reagować na mowę nienawiści w mediach? (10 minut)

W ramach podsumowania warsztatu przedstawimy krótko sposoby na to jak reagować, kiedy spotykamy się z mową nienawiści w mediach, zarówno tradycyjnych, jak i społecznościowych.